

Тетяна Ісик

СУЧАСНА ФРАНЦУЗЬКА АНТИГЛОБАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ: ВИТОКИ, КОНЦЕПЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ

Стаття присвячена французькій антиглобальній філософії ХХ ст. У ній аналізуються наслідки сучасної глобалізації та розглядаються ідеї сучасних мислителів, зокрема французьких, щодо порятунку цивілізації від цього суперечливого явища. У цій статті представлено основні гілки французького праворадикального руху, їхній розвиток, основні ідеї та концепції.

Ключові слова: етнокультурний ренесанс, глобалізація, праворадикальний рух, антиглобальна філософія, "нові праві", неоязичництво, археофутуризм.

Tetjana Isyk. Modern French antiglobal philosophy: origins, concepts, prospects

The article is dedicated to the French antiglobal philosophy of the twentieth century. In it the author examines the consequences of modern globalization and examines the ideas of modern thinkers, especially French, to save civilization from this controversial phenomenon. This article presents the main branch of the French right-motion, their development, the basic ideas and concepts.

Key words: ethno cultural renaissance, globalization, right radical movement, anti global philosophy, the "new right", neopaganism, archeofuturizm.

Татьяна Исук. Современная французская антиглобальная философия: истоки, концепции, перспективы

Данная статья посвящена французской антиглобальной философии ХХ в. В ней анализируются последствия современной глобализации и рассматриваются идеи современных мыслителей, в частности французских, по спасению цивилизации от этого противоречивого явления. В данной статье представлены основные ветви французского праворадикального движения, их развитие, основные идеи и концепции.

Ключевые слова: этнокультурный ренесанс, глобализация, праворадикальное движение, антиглобальная философия, "новые правые", неоязычество, археофутуризм.

Починаючи з ХХ століття, народи планети та їхні культури зазна-

ють впливу потужного світового процесу, який дістав назву глобалізації. Цей процес опиняється в центрі уваги не лише політиків та економістів, а й філософів, соціологів, культурологів, письменників, журналістів, представників різних громадських рухів...

Це епохальне явище отримує неоднозначну інтерпретацію через докорінну суперечливість його наслідків та перспектив. Адже безперечними є не лише успіхи, але й втрати, які воно несе, до того ж у будь-якій сфері життєдіяльності людства.

Сучасна глобалізація суспільно-економічного життя часто супроводжується об'єднанням етносів із дуже відмінними культурами й ментальністю. Існує реальна загроза знищення людства, адже таке об'єднання швидко призводить до асиміляції та етнічного злиття. Констатуючи демографічну поразку європейських народів, Гійом Фай, інтелектуальний лідер праворадикального консервативного руху в Європі, зазначає, що “якщо ці процеси продовжуватимуться, то вже до середини цього століття білі люди в Європі стануть меншиною в своїх власних країнах, а також, можливо, і в Америці. Це смерть нашої цивілізації та етносфери в чистому вигляді” [1, с. 76].

Нині в усі закутки світу проникають не найкращі зразки т. зв. мазової культури й не найкращі стандарти т. зв. американського способу життя. Культурна багатоманітність людства поставлена під загрозу, а багатоманітність – це спосіб буття культури. Нав'язаний ідеологічний міф “Вчення про “мультикультурність” – це ніщо інше, як геноцид щодо окремих націй. Світ в цілому – багатокультурний, але саме, як комбінація монокультур, і ніяк інакше! Культура народу – це унікальне віддзеркалення духу народу, його природи і психіки. Етнокультура не повинна розчинятися ні в релігії, ні в будь-чому ще!” [2, с. 399].

Сьогодні вже значна частина науковців і державних діячів починають усвідомлювати цю проблему, з'являються окремі мислителі, які ведуть пошук нових ідей порятунку цивілізації, альтернативних глобальному стилю. На думку Галини Лозко, доктора філософських наук, “ідеологія порятунку європейських націй спирається на філософську спадщину “правих” мислителів і належить до антиглобальних доктрин, спрямованих на самозбереження етнічної різноманітності насамперед європейських народів” [3, с. 6].

Вже з середини ХХ ст. ми спостерігаємо розвиток потужного руху, який може стати альтернативою глобалістичному засиллю. Цей рух отримав назву етнокультурного ренесансу, який зародившись у Франції, поширився на всі країни Європи, яким не байдужа доля

свого етносу та національних культурних надбань. “Як правило, ренесансна смуга в еволюції етносу – це час оживлення його історичного менталітету, час оціночного погляду народу на самого себе; відновлення історичної пам’яті; героїзація минулого; перегляд системи культурного освоєння світу, освіти та виховання” [4, с. 412].

Сьогодні, одним із найрозвиненіших осередків такого антиглобалістського руху, батьківщиною “нових правих” є Франція. Саме тут створено перші організації, метою яких є збереження корінної культури етносу та ефективне протистояння глобалістичному засиллю.

Досліджуючи етнокультурний ренесанс ХХ ст., можна виділити кілька центрів, навколо яких зосереджені головні сили французького праворадикального руху. Жан-Ів Камю, політолог, спеціаліст із дослідження руху “нових правих” в Європі, у своїй статті “Нові праві: приблизний підсумок філософської школи” подає умовний поділ праворадикального руху на три гілки. Перша, на його думку, складається з “Групи вивчення і дослідження європейської цивілізації” та друкованих органів, які їй належать (французькі журнали – “Елеман”, “НувельЕколь”, “Крізіс”...) під керівництвом Алена де Бенуа. До другої гілки належить організація “Європейська синергія”, заснована в Брюсселі та очолена Робертом Стекером та її філіали по всій Європі. Третя та найзначніша гілка, на думку Жан-Іва Камю, – це група, сформована навколо французького мислителя Гійома Фая та його ідеї археофутуризму [5].

Умовною датою початку руху вважається 5 травня 1968 р., коли в Ліоні (Франція) була зареєстрована “Група вивчення і дослідження європейської цивілізації”, скорочено “ГРЕСЕ” (французькою мовою звучить, як “Треція”). Ця організація стала мозковим центром руху, який пізніше назвали “новими правими”. Лідером і головним ідеологом організації став Алєн де Бенуа, а також значний вплив на неї мали Домінік Веннер, П’єр Віаль, Жан Маріб, Гійом Фай та ін. Мережа “ГРЕСЕ” покриває всю країну та виходить за її межі, що дає можливість якісно та швидко поширювати свої ідеї. А. Іванов, російський дослідник праворадикального руху, зазначає, що “цей рік був в Європі піком руху “нових лівих”. “Нові праві”, таким чином, родились одночасно з ними, тільки без шуму та гуркоту” [6]. Як казав Ніцше, “найвидатніші події – це години не найдужчого галасу, а найглибшої тиші” [7, с. 136].

Зрозуміло, що ідеї Алєна де Бенуа, як лідера “Групи вивчення і дослідження європейської цивілізації” мали значний вплив на її членів та прихильників. Алєн де Бенуа (справжнє ім’я – Фабріс ля Рош, FabriceLaroche) – французький філософ, теоретик геополітики, письменник

менник, журналіст, есеїст, один з ідеологів європейського неоязичництва. Улюблені сфери досліджень – політична філософія та історія ідеологій. Разом з тим він є автором багатьох праць в галузі археології, народних традицій, історії релігій. Аленом де Бенуа опубліковано понад 50 книг і більше 3 тисяч статей, які перекладені майже на 20 мов. Він здобув юридичну, філософську і теологічну освіту.

Ален де Бенуа почав політичну діяльність в 1960 році у Федерації студентів-націоналістів, створеній у 1960 році активістами організації “Молода нація”, яку заснували в 1950 році брати Сядо, діти розстріляного діяча вішистського режиму, майбутні борці за французький Алжир.

Ставши головним ідеологом “ГРЕСЕ”, Ален де Бенуа очолив журнал “НувельЕколь”, в 1973 році – офіційний орган “ГРЕСЕ” “Елеман”, а з 1988 року під його редакцією виходить тематичний альманах “Крізіс”.

Після виходу в світ книг “Погляд справа. Критична антологія сучасних ідей” (1977) та “Ідеї, як вони є” (1979), журналісти відкрили, що вже 10 років існує якийсь досі незрозумілий рух, обділений увагою преси, і дали йому назву “нових правих”. Після цього А. де Бенуа вважав своїм обов’язком ознайомити широку публіку з ідеями т. зв. “нових правих” у неспотвореному вигляді та опублікував книгу “Як можна бути язичником” (1981), в якій розкрив ідеологію європейського “неоязичництва”, яка, на його думку, відрізняє “нових правих” від “старих” [8, с. 4].

“Неоязичництво” для Алена де Бенуа та його друзів – це серйозна програма реформування Європи, а з нею і всього світу. Дана програма означає повернення до природних умов життя, до елементарного рівня, коли зв’язок людини з природою не був розірваний. “Насправді мова йде не про те, щоб “вернутись” в минуле, а про те, щоб зв’язатися з ним, а також, згідно зі сферичною концепцією історії, з’єднатися з вічним, заставити його знову текти, звучати в житті, позбавитися від тиранії логосу, від жадливої тиранії Закону, щоб повернутися в школу міфу та життя” [8, с. 20].

Головною метою Алена де Бенуа в цій праці було показати основні відмінності, які розділяють європейське язичництво від юдохристиянства, “Я всього лиш хотів представити настільки ясно, наскільки це можливо, два великі духовні шляхи, два великі погляди на світ, які відрізняються один від одного і зіштовхуються один з одним – деколи в серці однієї людини. Я хотів розказати, чому в одному з них я раптом бачу себе, а другий суперечить моєму внутрішньому еству.

І, нарешті, як можна було би повернути собі вічні цінності” [8, с. 8].

Найбільшим критиком Алена де Бенуа виступив його колишній соратник по “ГРЕСЕ” Гійом Фай: “він (Ален де Бенуа) колись оголосив себе “язичником”, але насправді залишився єврей-християнином (у сучасному агностичному варіанті): за своєю ідеологією, своїм світовідчуженням і основним інтересом” [9, с. 55]. В передмові до російського перекладу книги “Як можна бути язичником”, А. Іванов зазначає, що автор “забагато захопився полемікою з юдохристиянством, і вийшло так, як часто буває в поєдинку: бійці зчіплюються так сильно, що важко розрізнити, де закінчується один, а починається другий” [8, с. 5].

Якщо Ален де Бенуа і не продумав все до кінця, десь зупинився на півдорозі, а Гійом Фай та інші ідеологи право радикального руху пішли далі за нього, то це не применшило його заслуг, а лише дало іншим поштовх до подальшого розвитку.

Щодо Гійома Фая, якого Жан-Ів Камю виділив в окрему гілку розвитку праворадикального руху [5], то варто відмітити, що з початку заснування “ГРЕСЕ” він був, так би мовити, її рушійною силою, але через розбіжності в деяких питаннях з Аленом де Бенуа в 1987 році вимушений був вийти з організації і на багато років зник з горизонту “нових правих”. У 1998 році Гійом Фай написав працю “Археофутуризм”, в якій виклав ідею синтезу давнини та сучасності, яка може стати стратегічною моделлю глобального розвитку нашого часу.

Гійом Фай – сучасний французький мислитель, інтелектуальний лідер революційно-консервативного руху в Європі. Автор низки книг із проблем політології і філософії сучасності, у яких проголошено повернення духовних цінностей, відродження етнічних моральних традицій. Головні з них “Система вбивства народів” (1981), “Занепад Заходу” (1984), “Нові ідеологічні ставки” (1985), “Колонізація Європи. Правда про імміграцію й іслам” (2000) та ін.

Зокрема, у своїй праці “Археофутуризм” (1998) він провіщає повернення архаїчних цінностей. На думку Гійома Фая, археофутуризм протистоїть одночасно сучасності та консерватизму, ставлячи їх на одну дошку та вважаючи сучасність архаїчною, тому що її ідеали та великі проекти зазнали краху. Наука та техніка, наприклад, несумісні з гуманітарними та егалітарними цінностями сучасності. ХХІ сторіччя стане свідком викликів, які космополітична західна буржуазна ідеологія вважала похованими: боротьба самотутніх форм, релігій та традицій; геополітичні конфлікти; етнічне питання, підняте на світовий рівень і боротьба за рідкісні ресурси [10].

У маніфесті за відродження континенту “Чому ми боремося”

(2001), Гійом Фай продовжує розвиток ідеї археофутуризму. Він стверджує, що “наступаюче століття буде залізним століттям. Воно побачить археофутуристичне повернення древніх проблем, вічних конфліктів після маленького проміжку “сучасності”, який триває всього три століття – для історії це коротка мить. Наступаючі часи будуть титанічними і трагічними. Надмірна кількість людства, яка скупчилася на хворій планеті, вступить у вирішальну битву за виживання” [11]. Також в цьому маніфесті автор подає ідею етноцентричного союзу всіх народів європейського походження на рідних територіях від Атлантичного до Тихого океану під назвою “Євросибір”, щоб створити блок перед лицем спільних ворогів у боротьбі за культурне та духовне відродження.

Як бачимо, основною ідеєю, яка проходить через усі праці Гійома Фая, є переосмислення сучасної дійсності, боротьба з наслідками глобалізаційних процесів та заклик до відновлення язичницького способу життя. “Язичництво – це майбутнє світу просто тому, що воно бачить світ таким, який він є і яким він може стати” [9, с. 60]. Про себе цей праворадикальний філософ висловився так: “я не анти-християнин, я дохристиянин чи постхристиянин. Я не звожу ні з ким рахунків. Язичництво передувало християнству і переживе його в серцях європейців. Я твердо переконаний у тому, що язичництво вічне” [9, с. 55].

Гійом Фай був не єдиним, хто покинув “Труп вивчення і дослідження європейської цивілізації” з тих, чи інших причин. Відійшли від “ГРЕСЕ” і її постійний спонсор Філіп Марсо, генеральний секретар та головний редактор П’єр Віаль, засновник Французького національного фронту Жільбер Сенсир, письменник Жан Маріб... І це ще один доказ того, що тенденції до розколу – загальна якість людського характеру. Не було ні одного релігійного чи політичного руху, якому би вдалося уникнути цієї напасти.

Таким чином, 8 червня 1993 р. в Тулузі (Франція) колишні активісти “ГРЕСЕ” офіційно зареєстрували Міжнародну асоціацію “Європейська Синергія”. Її президентом з часу заснування до квітня 1998 року був француз Жільбер Сенсир, а тепер італієць Алессандра Колла. “Головною ідеєю “Синергії” було вироблення імперської моделі, побудованої на священних духовних принципах, в розумінні Священної імперії в європейському масштабі, яка могла б протистояти глобальним діям США” [4, с. 207].

Беручи до уваги склад “Європейської синергії”, відразу ж можна сказати, що Асоціація приділяє значну увагу ідеям повернення до

язичницького світогляду. Однак, враховуючи значний рівень християнізації сучасного європейського суспільства, її члени не обмежують себе виключно язичницькими засадами та настановами. Таким чином, головною метою “Синергії” залишається ефективне протистояння глобалізаційним процесам, а саме збереження білого населення Землі, культури та мови кожної його етнічної групи.

Отож, можна зробити деякі висновки щодо діяльності праворадикального руху в Європі і, зокрема, у Франції.

1. Сьогоднішні все очевиднішими стають негативні наслідки глобалізаційних процесів. Вони спонукають низку мислителів та державних діячів до пошуку альтернативних ідей порятунку цивілізації. До них належать праворадикальні філософи, серед яких можна відмітити Алена де Бенуа, Гійома Фая, Жана Маріба, Домініка Веннера, П’єра Віаля та ін.

2. Одним із найрозвиненіших осередків антиглобалістичного руху є Франція, в якій зосереджено три головні центри розвитку праворадикальної ідеї – “Група вивчення і дослідження європейської цивілізації” на чолі з Аленом де Бенуа, Міжнародна асоціація “Європейська синергія” та група, сформована навколо Гійома Фая та його ідеї археофутуризму.

3. Відродження язичництва виступає для Алена де Бенуа та його прихильників головною ідеєю реформування Європи і всього світу. Він критикує християнство та пропагує повернення до природних умов життя, коли зв’язок людини з природою не був розірваний.

4. Ідея “археофутуризму” Гійома Фая – це продовження розвитку ідеї Алена де Бенуа щодо відновлення етнічних традицій, але переосмисленої, як синтез давнини та сучасності.

5. Усі головні ідеологи “нових правих” визнають повернення язичницького світогляду, як неминучий процес, який уже розпочався та впевнено поширюється усіма європейськими країнами, і який може протистояти знищенню культури європейських етносів та їх білого населення.

6. В Україні ж антиглобалістичний рух тільки набирає свого оберту. Тому цілком очевидно, що особливої актуальності набуває дослідження цього руху в інших європейських країнах, зокрема у Франції.

7. Необхідно звернути увагу й на те, що язичницька ідеологія, хоч і розроблялася у Франції, однак помітного впливу на створення етнорелігійних громад не справила. Щоправда, причини цього явища потребують окремого дослідження.

Література:

1. Фай Г. Від геополітики до етнополітики: Євросибірський проект // Сварог. – 2007. – № 21. – С. 76-77.
2. Антологія християнства. Хрестоматія з релігієзнавства та культурології / Під загальною редакцією Галини Лозко. – Харків: "Див", 2009. – 416 с.
3. Лозко Г. Глобалізація і сучасний освітній простір України // Сварог. – 2010. – № 22, – С. 3-6.
4. Лозко Г. С. Пробуджена Енея. Європейський етнорелігійний ренесанс. – Харків: "Див", 2006. – 464 с.
5. Camus, Jean-Yves. "LaNouvelledroite: bilanprovisoired'uneécoledepensée"// LaPensée. – 2006. – № 345 (janvier-mars). – P. 23-33.
6. <http://www.ateney.ru/ideologijaб.htm>
7. Ніцше, Фридрих. Так казав Заратустра; Жадання влади / Пер. з нім. А. Онишка, П. Таращука. – К. : Основи, 2003. – 437 с.
8. Бенуа А. де. Как можно быть язычником, – М. : Русская правда, 2004. – 240 с.
9. Фай Г. Язичництво – це майбутнє світу // Сварог. – 2004. – № 17-18. – С. 54-60.
10. Faye, Guillaume. L'Archéofuturisme. – Paris: l'Aencre, 1998. – P. 260.
11. <http://www.velesova-sloboda.org/right/faye-fight.html>

***Рецензент:** доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Київського міського педагогічного університету ім. Б. Грінченка*